

Poznati ne smemo razlike med stanovi! Kakor so uri potrebna različna kolesa in kakor ona ne more izvrševati svoje naloge, če ji odvzamemo le eno, tako so potrebni tudi človeški družbi razni stanovi. Ne ponižuj se pred nobenim stanom, a sam ne ponižuj nobenega poštenega delavca! (Odobranje.)

Dotakniti se moram še enega kočljivega vprašanja, politike. Če kje, moramo tukaj previdno postopati. Vsakdo izmed nas mora imeti svoje politično prepričanje in mora temu pridobivati somišljenikov, a to več s primernim poukom, kakor pa s strastno agitacijo. Naši somišljeniki naj vedo, za kaj gre, oni naj glasujejo s prepričanjem za dobro stvar, ker le taki so zanesljivi. Ogibati se nam pa je političkovanja po krčmah, kjer rešujejo nerazsodni ljudje svetovna vprašanja, t. j. takozvane »Kirchturmpolitik« ne smemo gojiti. Seveda je pa to drugače, ako se vrši v gostilni kak političen shod, ali če so tam zbrani pametni izobraženi možje. Ostanimo tudi pri politiki pošteni in ne posnemajmo svojih nasprotnikov! Ne bodimo osebni, ne vlačimo rodovinskih razmer v politiko in ne blatimo si rok z nesnago, ki je našim protivnikom glavno orožje! (Res je!) Da ne smemo biti vetrnjaki in da moramo svoje prepričanje moško priznati ter ga v potrebi zagovarjati, je umljivo samo ob sebi. Če se nas pa napade in se moramo braniti, slekli bomo v potrebi pač tudi mi rokavice in se ravnali po geslu: Klin s klinom. (Ploskanje.)

Govoriti bi morali sedaj še o našem delovanju v prospah našega naroda in vesoljnega človeštva. Tako daleč posegajo pa le nekateri izvoljenci: pisatelji, glasbeniki i dr. strokovnjaki. Blagor mu, kdor ima take zmožnosti! Uporablja naj jih marljivo in vestno, da bo uspeh tem lepši. Želim le, da bi bilo med nami mnogo takih talentov, a navodil dajati jim ne morem, ker se take ne kritikuje in sodi kot učitelje, ampak kot posebne strokovnjake; a k ugledu našemu pa vendar le mnogo pripomorejo.

Dalo bi se še o tem in onem marsikaj povedati, a kdor je mojim izvajanjem sledil, me bo umel, če rečem kratko:

Skrbimo za sebe in za svoje, delujmo za svobodo šole in našega stanu, bodimo vsakomur postrežljivi prijatelji in delujmo povsod za napredek in prospah našega naroda, ostanimo torej povsod zvesti svojemu poklicu. V sedanjem realističnem času negujmo vsaj mi ideale, da bomo vselej in povsod apostoli napredka in humanitete! (Dolgotrajno ploskanje in odobranje.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca vel. travna 1906 K 78.818-27.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Slovanska učiteljska zveza.

Poročal pri zborovanju delegacije v Šoštanju g. Ivan Šega.

Čestita skupščina! Velecenjene tovarišice, dragi tovariši! — Nehote mi prihaja v spomin ona veleznačilna pravljica o Svatopluku in njegovih sinovih, ki viškuje v resnici: V združenju je moč!

S penosom lahko trdim, da je ravno učiteljstvo — v Avstriji sploh — tako vzorno organizovano, da ga ne prekaša nobeden drug stan. — In v tej organizaciji ni nikakor zadnje slovensko učiteljstvo. Smelo si upam trditi, da se slovensko učiteljstvo bliža svoji najpopolnejši organizaciji, svojemu zadnjemu koraku, do, — ne trdim preveč — najvzornejše, najidealnejše organizacije, in da ni daleč oni čas, ko stopimo pred širni svet — posebno pa pred slovensko javnost — jasnega čela in z zavestjo, da smo stranka, ki bo odločevala na tehtnici javnega, bodisi političnega ali gospodarskega življenja.

Vzkliknili bomo pa tudi lahko, da smo nastali sami iz sebe — ne opirajoč se na druge, in ne proseč tuje podpore, temveč zaupajoč sebi in svoji delavnosti ter žilavosti.

Ako se pa ozremo v obširno areno evropskega, specialno pa avstrijskega političnega in gospodarskega življenja, vidimo, da je naša organizacija, razcepljena v posamezna deželna in narodna učiteljska društva, preslaba zadržati tok časa, izpolniti ono velikansko zadačo, ki je — vsaj po mojem trdnem prepričanju — namenjeno ravno slovanskemu učiteljstvu, privedi slovanske narode do spoznanja, da je evropska prihodnost v rokah — slovanstva.

In v to svrhu nam je potreba organizacije, kjer bo zastopano vse slovansko učiteljstvo — brez ozira na politične meje.

Ustanoviti si moramo najprej avstrijsko slovansko učiteljsko zvezo in drugič vseslovansko — to je evropsko ali vsaj jugoslovansko učiteljsko zvezo.

Oglejmo si najprej zahtevo po avstrijski slovanski učiteljski zvezi! — Trdim odločno, da nam je treba avstrijske slovanske učiteljske zveze tako, kakor slepcu vodnika. In to tako z gospodarskega kakor tudi s političnega stališča.

Mogoče, da mi bo eden ali drugi cenjenih navzočih ugovarjal, češ, ustanovimo si rajši — centralno avstrijsko učiteljsko zvezo sploh. Potrebnejša bi bila.

Mogoče, pravim. Ali prepričan sem, da je to v današnjih avstrijskih razmerah sploh nemogoče. Zakaj naši tovariši nemškega mišljenja so zaradi vpliva iz rajha tako — ne vem, kak izraz bi rabil, da bi bil primernejši — recimo pa kratko: tako ošabni in mogočni, da se smatrajo že kakor vsegamogočni merodajni za vse avstrijsko učiteljstvo, ker so združeni v svojem »Lehrerbundu.«

Da pa ne moremo nikakor mi slovanski učitelji pripoznati te hegemonije, za to imamo vzrokov več kakor preveč. V prvi vrsti je seveda upoštevati gospodarski in politični moment. Nemško učiteljstvo sploh tako v svoji podrobnosti kakor tudi skupni organizaciji — to pa le zaradi preintenzivnega ščuvanja in podpihovanja iz rajha — odreka slovanskemu življu isto vrednost, kakor jo ono pripisuje nemštvu v Avstriji. Slovan mu je »minderwertig«. Najjasnejši dokaz je pač bilo ono znamenito zborovanje — menda pred tremi leti — »Deutsch-oester. Lehrerbunda« v Mariboru, kjer je govoril pokojni Schreiter ob splošnem odobranju, kako se mora vesti nemško misleči učitelj napram obmejnim Slovencem.

Tu se je naravnost pridigal bojkot, Slovencem. — Slične zglede imamo na Koroškem ali pa deloma še tu na Štajerskem, kjer danes zborujemo. — Ako bi bili na Kranjskem tako nestrpni kakor so na pr. na Koroškem, potem bi ne minilo niti leto pri c. kr. okr. učit. skupščinah ali pa okr. učit. zborovanjih, kjer bi ne postavili kakega nemško navdahnjenega tovariša na — prosto. —

Toda slovansko učiteljstvo si hoče ustanoviti tako slovansko učiteljsko zvezo, ki bo stala na najobširnejši podlagi tolerantnosti z narodnostnega kakor tudi verskega stališča.

Slovanska učiteljska zveza nas bo tudi nekako gospodarski osamosvojila. Ravno zaradi te zveze se bomo spoznali bolj in veljalo bo geslo: Svoji k svojim. Slovanski trgovec se bo dvignil na stališče, da bo lahko nudil slovanskim šolam najpotrebnejše. In v tem oziru so pričeli že dejansko delovati žilavi Čehi. V tem prednjači tovariš Schuster, znani prvoboritelj čeških tovarišev.

Še večjo korist si pa obeta moja malenkost z duševnega stališča. — Kakor znano, prirejajo nemški vseučiliški profesorji širom Avstrije vsake počitnice takozvane univerzitetne kurze. Ako si hoče slovanski učitelj razširiti svoje duševne obzorje, mora — hočeš — nočeš — obiskovati take kurze. — Ako bomo pa imeli enkrat slovansko avst. učiteljsko zvezo, potem pa pridobimo slovanske-češke in hrvaške vseučiliške profesorje, da tudi mi Slovani dobimo svoje univerzitetne tečaje.

Svetovnoznanena Jena ima vsako leto svoje pedagoške tečaje. In ako hoče kak Slovenec posebno globoko poseči v pedagoško vednost, hajdi v Jeno! Ali pa je že čul kdo, da je šel ta ali oni slovenski učitelj ali pa profesor poslušat praške univerzitetne pedagoške tečaje? Meni ni znano nobeno ime!

Dovolj karakteristično!

Še večjo nalogo ima pa izvršiti avstrij. slovanska učit. zveza. Zbujati bo morala resnično slovansko zavest, vsaditi bo morala v slovanske narode ono slovansko zavednost, da se bo vsak slovanski narod čutil solidarnega s svojim bratskim narodom v sreči in nesreči. Ako se pa danes ozremo le malo v ono politično areno, v dunajski parlament, vidimo da vlada tu ravno med slovanskimi zastopniki oni separitizem, ki je v nesrečo ne le Avstriji, temveč še bolj avstrijskim slovanskim narodom. — —

Dalekosežnejše in idealnejše smotre pa dosežemo z ustanovitvijo evropske ali vsaj južnoslovanske učiteljske zveze. Ako so čutili v sebi nepremagljivo moč v dosego južnoslovanske zveze umetniki, zdravniki, profesorji, menim, da je temvečja naša dolžnost, se strniti v mogočen faktor — v južnoslovansko učiteljsko zvezo.

Ne bom na dolgo in široko razlagal pomena in namena te zveze. Mislim, da se je zadeva že dovolj vsestransko utemeljila takrat, ko je naš srbski tovariš Jovanović spravil vprašanje o jugoslovanski učiteljski zvezi zopet na dan, hoteč je rešiti pozabljenosti. O tej zadevi so takrat pisali skoro vsi slovanski učiteljski in učiteljstvu naklonjeni listi. Tudi »Učit. Tovariš« je obdelal vsestransko to vprašanje.

Uverjen sem, da najprimerneje sklenem svoje suhoparno poročilo, ako zakličem:

Živela avstrijska slovanska učiteljska zveza!

Živela jugoslovanska učiteljska zveza!

(Oba sprejeta predloga smo objavili že v 23. št.

Oblast — učitelj.

II.

Posebna lepa prilika se dožene v tem, kjer se oblastva po svojih direktnih in indirektnih organih dotikajo druge polovice skupnega vzgojnega interesa in narobe, in to v raznih posvetovanjih, sejah, zborovanjih ter skupščinah, oziroma kongresih. To je uvedeno tudi v vseh slojih človeštva pri vseh stanovih v kulturnih, znanstvenih in vzgojnih zadevah. Tu ima priliko vsak izraziti svoje lastno mnenje, ki se ali upošteva v zvezi z drugimi pravičnimi stvarmi, izpreminja ali pa zavrže. Tu se ima nekako izbrati poglavarstvo in oblast, ki potem sama tako deluje v občo korist in odreja, da imajo tudi drugi člani delovati v tej smeri. Tako si je tudi šlo učiteljstvo in šolska oblast vedno iz roke v roko.

V zadnjem članku pod tem naslovom smo pojasnili, kako bi se moral glasiti prepisani odstavek v Maslovem članku, da bi odgovarjal istrskim dejanskim razmeram. Danes smo zopet prepisali odstavek, v katerem je govor o učiteljskih skupščinah. Mi bi ga ne bili prepisovali, ker tudi nismo prepričanja, da občujejo šolske oblasti po svojih organih prijazno z učiteljstvom in kjer se učiteljstvo zbira v raznih skupščinah, da se posvetuje in določa pot, ki je v prosep odgoji in šolstvu, tam je res mir med oblastjo in učiteljstvom, a tega ni v Istri. Tovariš je zopet tukaj napisal nekaj takega, kar bi se moralo goditi, a v Istri se ne godi. On trdi, da sta si šla učiteljstvo in šolska oblast vedno iz rok v roko. Mogoče, a ne v lepi slogi, ker istrske šolske oblasti ravno onega nočejo vršiti, kar tovariš postavlja kot predpogoj, nočejo namreč sklicavati učiteljskih skupščin. § 46. državnega zakona z dne 2. maja 1882 pravi jasno, da se ima po preteku vsakih šest let sklicati deželna učiteljska skupščina, a § 45. državnega zakona z dne 14. maja 1869 določuje, da se ima najmanj vsako leto enkrat sklicati okrajna učiteljska skupščina. Ministrska naredba z dne 8. maja 1872 določuje še podrobneje, kako je vršiti ta dva paragrafa drž. zakona, in § 13. ministrske naredbe z dne 11. julija 1869 pravi: »Nadzornik (namreč deželni) ljudskih šol ima svojo pozornost obračati k skrbi in pospešitvi okrajnih skupščin in deželne pa sam voditi«. Zakonodajalec je bil res prepričan, da je to potrebno, da se učiteljstvo dogovarja v skupščinah, a čuditi se moramo stavku. Tako si je šlo učiteljstvo in šolska oblast vedno iz roke v roko, ko nam je znano, da ni bilo istrske deželne učiteljske skupščine že od l. 1882. in ko nam je znano, da se obdržujejo okrajne učiteljske skupščine redno vsako leto. Učiteljstvo je prosilo in zahtevalo in to dela še sedaj, naj se učiteljske skupščine redno obdržujejo, a oni, ki jim je naložena skrb za skupščine, jih ne marajo, pa jih tudi redno ne sklicujejo. Včasih se izgovarjajo, da ni denarja za to, a ta izgovor je tako prazen, da nam ni potreba niti razpravljati o njem, ker s točko e) § 5. dež. zak. z dne 3. novembra 1874, št. 29, je prevzela dežela pokritje teh stroškov. Že pred dvema letoma je prosilo učiteljsko društvo koprškega okraja deželni šolski svet, naj skliče deželno učiteljsko skupščino in naj skrbi, da se redno obdržujejo okrajne učiteljske skupščine, a deželni šolski nadzornik je vtaknil to prošnjo ad acta z izgovorom, da se bodo okrajne redno obdrževale, deželna se pa ne more sklicati, ker ji ne ve kaj postaviti na dnevni red. Ta izgovor je ničev, ker okrajne se redno ne obdržujejo, a o čem naj razpravlja deželna skupščina, določuje § 12. ministrske naredbe z dne 8. maja 1872. Marsikdo bi mislil, naj bi učiteljstvo po deputaciji urgiralo za rešitev te prošnje, a